

Souběh starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti

I když od novelty zákona č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, která znamenala zásadní změnu právní úpravy souběhu starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti, uplynula delší doba, stále znovu se objevují dotazy, kolik si mohou starobní důchodci při souběžné výdělečné činnosti vydělat, aby nepřišli o důchod. Dřívější nepřekročitelná hranice příjmu je stále v povědomí mnohých seniorů, kteří se zapojují do výdělečné činnosti, aby si přilepšili na stáří. Mnozí se také stále domnívají, že si první dva roky po vzniku nároku na starobní důchod musí svůj příjem hlídat. Tak tomu samozřejmě již dnes není. Poměrně častými jsou také případy, kdy poživatel starobního důchodu sice ví, že se jeho příjem již nesleduje a že si může vydělat, kolik chce, ale netuší, že již nestačí, nechce-li přijít o důchod, mít uzavřen pouze pracovní poměr na dobu určitou, ale, že délka této doby je zákonem limitována. Vzhledem k četnosti dotazů seniorů k této problematice přinášíme informaci o právní úpravě přijaté zákonem č.425/2003 Sb., kterým došlo v této oblasti k zásadní změně zákona č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Příjmy se již nesledují

Ke změně § 37 zákona č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších právních předpisů, došlo v tom smyslu, že byla zrušena podmínka platná do 31.12.2003, podle níž v období 24 kalendářních měsíců od vzniku nároku na starobní důchod podle § 29 zákona č.155/1995 Sb. nenáležela výplata starobního důchodu v kalendářním měsíci, v němž příjem z výdělečné činnosti přesáhl dvojnásobek životního minima jednotlivce. Tímto dvojnásobkem byla částka 8200 Kč btto. (životní minimum jednotlivce činilo 4100 Kč x 2). Období těchto 24 kalendářních měsíců začínalo prvním dnem kalendářního měsíce, v němž vznikl nárok na starobní důchod, a končilo posledním dnem kalendářního měsíce, který bezprostředně předcházel kalendářnímu měsíci, v němž pojištěnec dosáhl věku vyššího o dva roky, než činil jeho důchodový věk. Např. občanovi, který dovršil důchodový věk dnem 20.7.2002, se sledoval jeho příjem z výdělečné činnosti v souběhu s výplatou starobního důchodu, od 1.7.2002 do 30.6.2004.

Při výkonu samostatné výdělečné činnosti nenáležela výplata starobního důchodu v uvedeném období v těch kalendářních měsících, ve kterých byl občan povinen platit zálohy

na pojistné na důchodové pojištění z měsíčního vyměřovacího základu vyššího, než dvojnásobek částky životního minima jednotlivce, tedy vyššího, než 8200 Kč btt.

Ke změně došlo od 1.1.2004, kdy výplatě „řádného“ starobního důchodu (přiznaného podle § 29 zákona č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění) již nebrání žádný příjem z výdělečné činnosti, ať již jde o samostatnou výdělečnou činnost nebo o zaměstnání či jiný pracovněprávní vztah, nebo i o kombinaci těchto činností. Bez ohledu na to, jaká doba od vzniku nároku na starobní důchod uplynula. „Platí“ tedy stejný právní režim, jaký „platil“ dříve až po uplynutí dvou let (24 měsíců) od vzniku nároku na starobní důchod.

Důchod se vyplácí také při výdělečné činnosti v cizině

Zákonem č.425/2003 Sb. bylo zrušeno i další omezení pro výplatu starobního důchodu v souběhu s výdělečnou činností – od 1.1.2004 nemá vliv na výplatu starobního důchodu skutečnost, že občan je výdělečně činný v cizině.

Pracovní poměr nejvýše na dobu jednoho roku

Pokud jde o pracovněprávní vztahy (tedy zejména pracovní poměr, ale také o dohodu o pracovní činnosti, pokud zakládá účast na nemocenském pojištění a tedy i na důchodovém pojištění), náleží výplata starobního důchodu po vzniku nároku na něj v souběhu s pracovněprávním vztahem jen za podmínky, že je pracovněprávní vztah sjednán nejdéle na dobu jednoho roku, lze-li ho podle zvláštních předpisů na tuto dobu sjednat. Neznamená to na dobu nejdéle kalendářního roku, ale na dobu nejdéle jednoho roku, resp. „běžného“ roku. Např. sjednán tak může být stejně dobře od 1.10.2006 do 30.9.2007 jako od 1.1.2007 do 31.12.2008. Pracovní poměr na dobu neurčitou lze změnit na pracovní poměr na dobu určitou, nejvýše však na dobu jednoho roku, dohodou o změně pracovního poměru dodatkem k pracovní smlouvě ve smyslu § 36 odst.1 zákoníku práce. Není třeba dřívější pracovní poměr ukončovat a navazovat nový. Jestliže by v dohodě o změně pracovního poměru nebylo stanoveno, od kdy se pracovní poměr z doby neurčité mění na dobu určitou, začíná doba jednoho roku běžet ode dne sjednání uvedené změny. Sjednávat pracovní poměr na dobu určitou, nejdéle však na dobu jednoho roku, lze u poživatelů starobního důchodu i opakovaně, a to i když pracovní poměr na dobu určitou bezprostředně navazuje na předchozí pracovní poměr na dobu určitou. Toto se nepovažuje za řetězení pracovních poměrů na dobu určitou,

kteřé zakazuje § 30 odst.2 zákoníku práce (§ 39 nového zákoníku práce účinného od 1.1.2007). Ten totiž stanoví výjimku právě pro účely poskytování starobního důchodu. To platí i pro dohodu o pracovní činnosti.

Podmínky musí být splněny pro všechny pracovněprávní vztahy

V případě, že má starobní důchodce sjednáno více pracovněprávních vztahů, je pro výplatu starobního důchodu nutné, aby u všech těchto vztahů byly splněny příslušné podmínky pro souběh výplaty starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti. Jde nejen o souběžné pracovní poměry, ale zejména o souběžné dohody o pracovní činnosti, pokud je z nich občan účasten důchodového pojištění. Jde o případy, kdy např. zaměstnanec v pracovním poměru ještě vedle toho vykonává pro téhož nebo jiného zaměstnavatele práce na základě dohody o pracovní činnosti. Pracovní poměr i dohoda o pracovní činnosti nesmí být uzavřeny na dobu delší jednoho roku.

Někdy nejde vztah na dobu určitou sjednat

Případy, kdy nelze pracovněprávní vztah na dobu určitou sjednat, a proto se povoluje pro tyto případy „výjimka“ v tom smyslu, že výplata starobního důchodu náleží i když není sjednán pracovní poměr na dobu nejvýše jednoho roku, se týkají zejména úředníků územních samosprávných celků. Zákon č.312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, který nabyl z větší části účinnosti v roce 2003, stanoví, že „Pracovní poměr s úředníkem se uzavírá na dobu neurčitou“.

Pro samostatnou výdělečnou činnost tato podmínka „neplatí“

Podmínka doby sjednání příslušného vztahu nejvíce na dobu jednoho roku se týká jen pracovněprávních vztahů. Nevyžaduje se např. u soudců, služebních poměrů u ozbrojených složek, v zásadě ani u činnosti společníků a jednatelů společností s ručením omezeným a „neplatí“ pro výkon funkcí činitelů zastupitelských sborů od územních zastupitelstev až po Poslaneckou sněmovnu a Senát Parlamentu ČR. A samozřejmě se netýká ani samostatné výdělečné činnosti.

Ohlašovací povinnost poživatelé starobního důchodu

Jednou ze základních povinností starobního důchodce je oznámit plátcí důchodu (tedy zejména České správě sociálního zabezpečení v Praze, Křížová 25, PSČ 250 08 Praha 5) vstup do zaměstnání, nebo změnu charakteru pracovního poměru, pokud by to mělo vliv na výplatu starobního důchodu. Např., když by u něho došlo ke změně pracovního poměru z doby na dobu nejdéle jednoho roku na pracovní poměr na dobu např. dvou let nebo na dobu neurčitou, má starobní důchodce povinnost v uvedené lhůtě toto ohlásit. Stejnou povinnost má také zaměstnavatel poživatelé starobního důchodu.

X X X

JUDr. Zdeněk Hájek